Terugblik op de 3e Landelijke dag Leerwerktrajecten (4 november 2026)

Kennis delen, praktijkervaringen uitwisselen en samen kansen creëren voor leerlingen

Samen werken aan een waardevolle schoolervaring

De derde Landelijke Dag Leerwerktrajecten in Zoetermeer, georganiseerd door Stichting Platforms vmbo (SPV) en Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB), trok opnieuw veel belangstellenden. Medewerkers van vmbo-scholen en het mbo en andere betrokkenen uit het hele land kwamen bijeen om kennis en ervaringen uit te wisselen.

Hannie Vlug, directievoorzitter van SBB, onderstreepte de gezamenlijke ambitie: leerlingen een waardevolle schoolervaring bieden en hen via leren in de praktijk begeleiden bij hun eerste stappen richting de arbeidsmarkt. Juist voor deze jongeren is het belangrijk dat zij hun talenten ontdekken, zich gezien en gehoord voelen en zelfvertrouwen opbouwen.

De behoefte aan ontmoeting was duidelijk merkbaar. De community helpt om ervaringen te delen, maar elkaar persoonlijk kunnen vragen “Hoe pakken jullie dat aan?” heeft een bijzondere meerwaarde. Sommige scholen reisden samen terug om het gesprek onderweg voort te zetten.

25 jaar vmbo: een stelsel in beweging

Jeroen de Weger, teamleider vmbo bij het ministerie van OCW, nam de deelnemers mee langs 25 jaar ontwikkelingen in het vmbo. In 2001 kregen de eerste scholen een geel bord met “Leer Werken”. Om een leerwerktraject te mogen aanbieden, moesten zij destijds een uitgebreid toelatingstraject doorlopen (“door de wasstraat”).’ Dat er een groep klem kwam te zitten, was in de ontwerpfase al duidelijk’, aldus Jeroen. Inmiddels kunnen alle vmbo-scholen met een vbo-licentie en een basisberoepsgerichte leerweg leerwerktrajecten aanbieden.

In sneltreinvaart neemt hij de deelnemers mee in de ontwikkelingen van de start van het vmbo 25 jaar geleden tot aan de groeiende noodzaak voor een stelselwijziging op dit moment. Daarbij is helder dat er vanuit OCW steeds gekeken is en wordt hoe het vmbo in staat gesteld kan worden om mee te bewegen met wat er gebeurt in de samenleving.

Het vmbo is voortdurend veranderd om aan te sluiten bij leerlingen, vervolgonderwijs en arbeidsmarkt. Tegelijkertijd zetten dalende leerlingenaantallen, vergrijzing en docententekorten het aanbod onder druk. De terugloop van het aantal leerlingen houdt naar verwachting aan tot 2039. Van de 557 scholen hebben er 217 nog maar één

beroepsgericht profiel; meer dan de helft biedt twee of drie profielen aan. Sommige profielen zijn daardoor in regio's of zelfs provincies nauwelijks beschikbaar voor leerlingen.

Dat beperkt de keuzevrijheid. Zoals Jeroen aangaf: als leerlingen in het vmbo niet kennismaken met een sector, is de kans klein dat zij later in het mbo voor die richting kiezen. De conclusie: de huidige inrichting van het vmbo heeft haar organisatorische grenzen bereikt.

Op weg naar een beter organiseerbaar beroepsgericht programma

SPV bracht in 2022 een advies uit over aanpassing van de structuur. OCW heeft inmiddels de beroepsgerichte examenprogramma's geactualiseerd (2022–2025), met uitzondering van Maritiem en Techniek (MaT), waarvoor een Europees curriculum komt. De volgende stap is "groot onderhoud" aan de programmaopbouw.

Daarvoor lopen verschillende verkenningen en experimenten. Met de SLO wordt nagedacht over een nieuwe structuur. In experimenten met combinaties van profielen wordt onderzocht hoe een gemeenschappelijke basis ruimte kan bieden voor verbreding en specialisatie. Binnen Mobiliteit en Transport (M&T) loopt een pilot voor een basismodule Mobiliteit.

Ook de flexibilisering van het centraal schriftelijk en praktisch examen (cspe) kwam aan bod. Scholen ervaren dit examen geregeld als een "blok beton" in hun rooster. Meer flexibiliteit kan ruimte bieden, maar roept ook vragen op over vergelijkbare kwaliteit en toetsing. MaT experimenteert met een proeve van bekwaamheid of meesterproef. Welke toetsvormen in de toekomst het best passen, blijft onderwerp van gesprek.

Verder werd besproken dat de € 100 miljoen voor Sterk Techniekonderwijs structureel beschikbaar blijft. Hoe de bekostiging precies wordt ingericht, is nog niet duidelijk; OCW wil de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het onderwijsaanbod behouden. De 203 bestaande keuzevakken bieden scholen mogelijkheden om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en bieden leerlingen verbredings- en verdiepingsmogelijkheden, al blijft aandacht voor de kwaliteit nodig.

Leerwerktrajecten en andere maatwerkroutes

Leerwerktrajecten (LWT) bieden leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg een praktijkgerichte route. Zij doen examen in Nederlands, volgen het volledige beroepsgerichte programma (profielvak en vier keuzevakken) en maken de rekentoets. Daarnaast lopen zij 640 tot 1280 uur stage bij een door SBB erkend leerbedrijf.

Voor een deel van de deelnemers was het nieuw dat een leerwerktraject al in het tweede leerjaar kan beginnen en dat de stage-uren vanaf dat moment kunnen meetellen. Scholen bepalen zelf hoe zij de uren over de leerjaren verdelen, binnen het maximum van 1280 uur.

Voor leerlingen van wie vroeg duidelijk en zeker is dat LWT passend is, kan het programma in de basisberoepsgerichte leerweg al worden aangepast.

Ook andere maatwerkroutes kwamen ter sprake, zoals de geïntegreerde route waarbij leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg zonder vmbo-diploma kunnen doorstromen naar mbo-niveau 2. De entreeopleiding vraagt samenwerking met het mbo. Vanuit de zaal werd besproken hoe die samenwerking verloopt en of de entreeopleiding niet dichter bij het vmbo gepositioneerd zou kunnen worden.

Door de krimp in de basisberoepsgerichte leerweg en de toenemende ondersteuningsbehoefte van de leerlingen groeit het belang van maatwerk. De grens met praktijkonderwijs (pro) en voortgezet speciaal onderwijs (vso) is daarbij soms dun.

SBB: Impactmeting

Arie Derks, landelijk adviseur pro/vso/vmbo bij SBB, presenteerde de uitkomsten van een tevredenheidsonderzoek onder vmbo-scholen. De gemiddelde waardering was een 7,5. Omdat slechts 19 mensen de vragenlijst invulden, zijn de resultaten indicatief. Verbeterpunten zijn het vinden van voldoende passende stageplaatsen, de begeleiding en de vindbaarheid van de juiste contactpersonen.

De vragenlijst wordt opnieuw gedeeld via de community en de SPV-nieuwsbrief. Deelnemers werden opgeroepen hun ervaringen in te brengen.

Veel leerbedrijven zijn nog onvoldoende bekend met LWT en entree. Daarom is een informatiepagina voor bedrijven ontwikkeld, inclusief video. SBB heeft ongeveer 450 adviseurs die contact onderhouden met 250.000 erkende leerbedrijven. Via zoeken-mijn.s-bb.nl zijn bedrijven te vinden die openstaan voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs. Ook de site kiesmbo.nl wordt vernieuwd, met onder meer een korte beroepsbelangstellingstest.

Tot slot kwam de praktijkverklaring ter sprake. Die bestaat wel voor pro en vso, maar niet voor LWT. SPV heeft dit punt onder de aandacht gebracht bij OCW.

Intervisie: leren van elkaars aanpak

In het laatste deel van de dag gingen deelnemers met elkaar in gesprek over vier praktijkvragen:

- Hoe richt je het weekrooster in (tegen de achtergrond van leerlingen die boven de 1280 stage-uren uitkomen?
- Hoe actief breng je leerwerktrajecten onder de aandacht?
- Hoe bepaal je of een leerling aan een leerwerktraject kan deelnemen?
- Hoe kunnen we nog meer kennis en ervaringen met elkaar delen?

De gesprekken lieten zien hoeveel kennis en ervaring binnen het netwerk aanwezig is en hoe waardevol het is om praktische oplossingen rechtstreeks met collega's te bespreken.

Samen verder

De bijeenkomst werd afgesloten met een dank aan alle deelnemers voor hun betrokkenheid en bijdrage. De landelijke dag maakte opnieuw duidelijk dat samenwerking, ontmoeting en maatwerk essentieel zijn om leerlingen goede kansen te bieden.